

Josep Maria Subirachs, en una imatge de principis dels anys vuitanta ■ ARXIU

Subirachs: deu anys després

Escultor, pintor, gravador, medallista i escriptor, va ser clau en la cultura visual catalana de la Transició

Artur Ramon (*)

El filtre del temps acostuma a ser un bon paràmetre per valorar la trajectòria d'un artista. En el cas de l'escultor Josep Maria Subirachs, encara ho és més, perquè la seva extraordinària personalitat es va imbricar en l'obra de tal manera que sovint l'eclipsava. Avui, passats deu anys, en podem fer una lectura més acurada, tot centrant-nos no més en el seu llegat artístic i la seva contribució en l'art català del segle XX.

Des d'un punt de vista canònic, Subirachs és l'escultor català més rellevant de la postguerra. Format en un postnovecentisme mediterrani que tenia en Enric Casanovas i en *La ben plantada* d'Eugeni Ors els seus referents, la seva obra s'endinsa en el camp de l'informalisme a finals dels cinquanta i els seixanta. A través de l'expressionisme, les seves figures es fan angulosos amb un tractament inacabat de la matèria –el santuari de La Virgen del Camino, a Lleó (1957), culmina aquest procés–, i, amb l'abstracció, les seves peces són plenes de formes en tensió: *Evocació marinera* (1960), a la Barceloneta, n'és un punt culminant. Possiblement aquest és el millor període del nostre artista, tal com es va fer palès en la mostra *Subirachs: de l'expressionisme a l'abstracció* (1953-1965), a Can Mario, el museu d'escultura contemporània de la Fundació Vila Casas, propiciada per Àlex Susanna, el seu director llavors, i comissariada per Judit Subirachs i Ricard Mas, de l'estiu de 2022 a la tardor de 2023.

La dècada dels setanta i primera meitat dels vuitanta ve marcada per un retorn a la

figuració i una presència en molts monuments a casa nostra –Barcelona, Montserrat, Girona i Vilanova i la Geltrú, entre d'altres–, també a Madrid i a fora, especialment a Mèxic i Seül. El 1986 marca un abans i un després en la seva trajectòria, data de l'encàrrec de la façana de la Passió de la Sagrada Família, obra controvertida on recupera el llenguatge de l'expressionisme i que desenvoluparà pràcticament fins al final de la seva carrera. Subirachs, amb coratge, assumeix un repte monumental per fer una obra personal que no es mimitza amb la de Gaudí, sinó que s'hi subordina i dialoga, i que amb el pas del temps s'integra perfectament al conjunt monumental del temple. És aconsellable anar-hi quan cau el dia i la llum daurada banya la façana per mirar-la amb els ulls nets i amb criteri propi, sense prejudicis, com quasi no ho fa ningú. Les figures prenen tota la seva esplendor en una narració que s'adapta a la façana més despullada i òssia de la basílica, tota rematada per unes portes de bronze de tradició italiana que són possiblement una de les seves grans aportacions a aquest projecte, al qual va dedicar molt temps i il·lusions i del qual va treure més disgustos que alegries, però a través del qual el seu nom hi anirà per sempre més lligat. Caldrà valorar la intervenció de Subirachs a la Sagrada Família amb profunditat quan el temple estigui acabat i s'entengui el significat teològic i artístic de cadascuna de les façanes. Un cop finalitzat, s'entendran millor cadascuna de les portes que ara comprenem fragmentària-

ment en un edifici que és un *work in progress* permanent. Estic segur que llavors es jutjarà positivament la seva intervenció sense la pressió del context cultural del seu temps, allunyat definitivament dels prejudicis dels que opinen sense mirar. Als anys noranta era moda criticar Subirachs; avui, no tant. En el futur, la crítica esdevindrà elogi: n'estic segur. Som així.

La relació entre Subirachs i la nostra família s'ha produït al llarg de quasi 50 anys. Una relació que va més enllà de les qüestions professionals i que gosaria definir com una vella amistat entre generacions. Certament, el nostre pare, Artur Ramon i Picas, va conèixer Subirachs el 1962, quan només tenia 21 anys i l'artista, 35, i va ser-ne el marxant, amb una complicitat i fidelitat exemplars per les dues parts, durant 40 anys, des del 1974 fins a la mort de l'artista, el 2014. L'Espai Bellafilla conserva part d'aquest llegat. Nosaltres, com en una cursa de relleus, hem continuat aquesta feina amb una gran sintonia amb Judit Subirachs-Burgaya, filla de l'artista, que dirigeix l'Espai Subirachs al Poblenou.

Escultor, pintor, gravador, medallista i escriptor, Subirachs va ser un artista polifacètic clau en la cultura visual catalana de la Transició. Vist amb la retrospectiva d'aquest decenni, ens atrevim a assegurar que la seva herència artística és sòlida i, a manera de testimoni i homenatge, dijous vinent, 11 d'abril, inaugurarem la mostra *Subirachs essencial* a la nostra galeria.

(*) CEO d'Artur Ramon Art